

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שמיני

היכל
תשיעי

תורת מנחם תפארת לוי יצחק

ביאורים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

על לקוטי לוי יצחק

של

הערות לזהר פרשת נשא

יוצא לאור לשי"פ נשא, ט' סיון, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

לזכות

הילד מאיר שלמה שיחי

ליום הולדתו, י"ט טבת

וליום הכנסו בבריתו של אאע"ה

כ"ו טבת, ה'תשע"ו, שנת הקהל

ולזכות אחיותיו ואָחיו

חי' מושקא, מנחם מענדל, מאָטיל,

רבקה, מרים גיטל, לוי יצחק וישראל ארי' ליב

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' אליעזר יהושע וזוגתו מרת חנה שיחיו זאָקליקובסקי

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' משה וזוגתו מרת שיינדל אסתר שיחיו זאָקליקובסקי

הרה"ת ר' אברהם וזוגתו מרת ברכה תרצה שיחיו אָלטיין

הרה"ת הרב ר' מרדכי דוב וזוגתו מרת רחל דוואשא שיחיו אָלטיין

מרת עטיא שתחי' יורקוביץ

להקב"ה, שלימות העבודה — הובא רק בזהר דפרשתנו בשייכות למ"ת, שאז נמצאים בני" במעמד ומצב של צדיקים, שעבודתם היא מתוך אהבה, ולא הובא בזהר דפ' אחרי בשייכות ליוהכ"פ, שאז נמצאים בני" בדרגא נמוכה, שלכן צ"ל הענין ד"יכפר עליכם"⁸⁰, ועדיין לא הגיעו לדרגת העבודה ד"ואהבת את ה' אלקיך".

(ב) ובנוגע לב' הפסוקים אודות אהבת הקב"ה לישראל — סדרם מלמעלה למטה הוא שתחילה בא הפסוק "מאהבת ה' אתכם", ואח"כ בא הפסוק "אהבתי אתכם גו'", כסדרם בתנ"ך (כנ"ל), וכן הוא גם מצד תוכן הפסוקים, כמשנת"ל (ס"ט) שהפסוק "מאהבת ה' אתכם" קאי במעמד ומצב שאהבת הקב"ה לישראל שהיא בגילוי בעולם — "כי מאהבת ה' אתכם וגו' הוציא ה' אתכם גו' מיד פרעה מלך מצרים"; משא"כ הפסוק "אהבתי אתכם" קאי במעמד ומצב שאהבת הקב"ה לישראל אינה בגילוי בעולם — כהמשך הכתוב "ואמרתם במה אהבתנו וגו'".

וזהו שבזהר דפרשתנו בשייכות למ"ת שהוא מלמעלה למטה, הובא תחילה הפסוק "מאהבת ה' אתכם" שמדבר בדרגא נעלית, ואח"כ הפסוק "אהבתי אתכם" שמדבר בדרגא תחתונה; משא"כ בזהר דפ' אחרי בשייכות ליוהכ"פ שהוא מלמטה למעלה, הובא תחילה הפסוק "אהבתי אתכם" שמדבר בדרגא תחתונה, ואח"כ הפסוק "מאהבת ה' אתכם" שמדבר בדרגא נעלית.

יח. ויש להוסיף בזה ע"פ מ"ש הצ"צ באוה"ת⁸¹ על הפסוק "אהבתי אתכם גו'", כביאור דברי המדרש⁸² "על כל פשעים תכסה אהבה שאוהב המקום את ישראל שנאמר אהבתי אתכם אמר ה'" — שאהבה זו נמשכת מבחי' עליונה ביותר, שע"ז מתהפכים כל הענינים הבלתי-רצויים כו', ע"י עבודת התשובה.

ועפ"ז יש לבאר גם בזהר דפ' אחרי בסדר דמלמעלה למטה:

לכל לראש ישנה התעוררות האהבה דהקב"ה לישראל גם בהיותם בדרגא תחתונה כו' — "על כל פשעים תכסה אהבה שאוהב המקום את ישראל שנאמר אהבתי אתכם אמר ה'", ואהבה זו מעוררת אותם לתשובה, וע"ד ההתעוררות שע"י הבת קול דשובו בנים שובכים כו'⁸³, ולאח"ז באה גם אהבת הקב"ה לישראל בגילוי בעולם — "מאהבת ה' אתכם".

(משיחת ש"פ נשא תשל"ה)

(83) חגיגה טו, א. ועוד.

(81) לנ"ך ע' תקכו.

(82) ויק"ר רפ"ז.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ נשא, ט' סיון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק מביאורי כ"ק אדמו"ר על תורת אביו כ"ק הרה"ג והרה"ח המקובל וכו' ר' לוי יצחק ז"ל על ספר הזהר פרשת נשא (תדפיס מספר "תורת מנחם — תפארת לוי יצחק" על ספר במדבר שמכינים לדפוס).

*

ויה"ר שנוכח תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

אסרו חג השבועות, ה'תשע"ו (ופרצת),

שנת הקהל

מאה וחמשים שנה להסתלקות היולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2016 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

פרשת נשא

— קעה —

אנן בחביבותא תליא מילתא

חדי ר"ש ואמר ה' שמעתי שמעך יראתי, המס יאות הוה למיהו לחיל, אנן נחצינותא תליא מילתא, דכתיב⁶ ואהבת את ה' אלקיך, וכתיב⁷ מאהבת ה' אתכם, וכתיב⁸ אהבת אתכם וגו'.

(זהר נשא דף קכ"ח ע"א)

הביא ג' פסוקים, כי המעלה שאנן בחביבותא תליא מילתא שהוא בחי' חסדים, הוא החסדים המגולים דוקא, שיש להם מעלה על הגבורות, משא"כ החסדים המכוסים הנה הגבורות המגולים יותר במעלה מהם, כמ"ש⁵ טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת⁶. והחסדים המגולים הם ג'. א' החסד דב' שלישי ת"ת המגולים, זהו ואהבת את כו', ואהבת הוא ב"פ אור", הוא החסד שבב' שלישי ת"ת⁷. והב' פסוקים מאהבת ה' אתכם אהבתי אתכם, הוא לנגד חסדי נצח והוד, כי הב' אהבות הללו הוא מה שהקב"ה [אוהב] את בני ישראל, שבני ישראל הם נו"ה (ישראל ת"ת, ובניו הם נו"ה). והאהבה דואהבת את ה' אלקיך, הוא האהבה דישראל לה' דת"ת, שלנגדו הוא כתר מל', בחי' אלקיך.

גם י"ל מה שאמר רשב"י אנן בחביבותא כו', האנן קאי על שלשתם, היינו, על ר"ש ור' אלעזר ור' אבא, שאמר ע"ז מקודם אנן כללא דכולא, לכן הביא ג' פסוקים לנגד שלשתם. הפסוק דואהבת, לנגדו, והב' פסוקים דמאהבת, אהבתי, לנגד ר' אלעזר ור' אבא.

(לקוטי לוי"צ נשא ס"ע שנה ואילך)

א. יש לבאר הקשר והשייכות דב' הפירושים שמבאר אאמור"ר בג' הפסוקים "ואהבת את ה' אלקיך", "מאהבת ה' אתכם", "אהבתי אתכם" — פי' הא', שג' הפסוקים הם כנגד ג' הבחי' שבחסדים המגולים, תפארת ונצח והוד, ופי' הב', שג' הפסוקים הם כנגד ר"ש ור' אלעזר ור' אבא. ובהקדמה:

הגלות האחרונים (לאחרי ש"כלו כל הקיצין"⁷⁶, ונתקיימו כבר כל הסימנים דעקבתא דמשיחא) ההנהגה היא באופן של חסדים גלויים, ותיכף ומיד זוכים להתגלות האהבה דהקב"ה לישראל כפי שהיא בימות המשיח, ובזה גופא הולך וניתוסף בהתגלות האהבה, כמרומוז גם בכפל הפסוקים בענין האהבה דהקב"ה לישראל, שהם לנגד ב' התקופות דימות המשיח,

ואז תהי' גם האהבה דישראל להקב"ה ("ואהבת את ה' אלקיך") בתכלית השלימות — שהרי "על פי הדעה תהי' האהבה"⁷⁷, וכיון שבימות המשיח "לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד .. יהיו כל ישראל חכמים גדולים .. וישיגו דעת בוראם וכו'"⁷⁸, תהי' גם אהבתם לה' בתכלית השלימות.

(משיחות ש"פ נשא תשל"ה. תשמ"ב. תשמ"ב. תשמ"ו)

*

טו. והנה, דוגמת המבואר בזהר כאן — מצינו גם בזהר פ' אחרי⁷⁹: "קב"ה רחמותא דילי' אתדבק בהו, הה"ד אהבתי אתכם אמר ה', וכתוב כי מאהבת ה' אתכם וגו'".

והשינוי הוא בשתיים: (א) בזהר דפרשתנו הובא גם הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך", שלא הובא בזהר דפ' אחרי. (ב) בזהר דפרשתנו הובא תחילה הפסוק "מאהבת ה' אתכם" ואח"כ הפסוק "אהבתי אתכם" — כסדרם בתנ"ך, ש"מאהבת ה' אתכם" הוא פסוק בחומש (בפ' ואתחנן), ו"אהבתי אתכם" הוא פסוק במלאכי, משא"כ בזהר דפ' אחרי הובאו בסדר הפוך: תחילה הפסוק "אהבתי אתכם אמר ה'" ואח"כ הפסוק "מאהבת ה' אתכם".

טז. ויש לומר הביאור בזה:

מאמר הזהר שבפרשתנו הוא בשייכות למתן-תורה, משא"כ מאמר הזהר בפ' אחרי הוא בשייכות ליוהכ"פ, כפי שממשיך שם: "מגו רחמותא יתירה דרחים להו יהב לון יומא חד בשתא לדכאה להו ולזכאה להו מכל חוביהון, דכתיב⁸⁰ כי ביום הזה וגו'".

והחילוק ביניהם — שבמ"ת הוא הסדר דעבודת הצדיקים, מלמעלה למטה, משא"כ ביוהכ"פ הוא הסדר דעבודת התשובה, מלמטה למעלה.

יז. ובהתאם לכך הוא החילוק בין ב' המאמרים שבזהר:

(א) הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך", דקאי על האהבה דישראל

(6) ועיין בע"ח שער או"א פ"ב (לקולוי"צ כאן).

(7) כמ"ש בע"ח שער לאה ורחל פ"ז. ועיין ג"כ בשער לידת המוחין פ"ב ע"ש (לקולוי"צ כאן).

(1) חבקוק ג, ב.

(2) ואתחנן ו, ה.

(3) שם ז, ח.

(4) מלאכי א, ב.

(5) משלי כז, ה.

(79) סב, ב.

(80) אחרי טז, ל.

(76) סנהדרין צז, ב.

(77) רמב"ם הל' תשובה בסופן.

(78) שם הל' מלכים בסופן.

הענין ד"בחיבבותא תליא מילתא" קשור עם כללות הענין דמ"ת (שלכן אומרים מאמר זה ב"תיקון ליל שבועות"), שבו נמשך מבחי' פנימיות הכתר שלמעלה מהשתלשלות, שזהו"ע ד"אנכי הוי' אלקיך"⁸, "אנכי מי שאנכי", דלא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל⁹ — כי, בבחי' זו נאמר "לית שמאלא בהאי עתיקא"¹⁰, ולכן ההמשכה מבחי' זו היא באופן של חסד בלבד, "בחיבבותא תליא מילתא".

אלא, שענין זה גופא צריך להיות נמשך בסדר השתלשלות בג' קוין דוקא — כמאמר ר"ש לחברייתא בתחלת הענין¹¹ "עד אימת ניתיב בקיימא דחד סמכא", "שהיו עוסקים עד עד עתה בעולם התהו שהי' בעמוד א' זה ע"ג זה, ורשב"י רצה להודיעם התיקון שהוא בסוד ג' קוים"¹².

ולהעיר, שגם במ"ת מודגש הענין דשלשה דוקא, כמארוז¹³ "אוריין תליתאי לעם תליתאי בירחא תליתאי ביום תליתאי"¹⁴, דאף שהתורה מצ"ע היא "תורה אחת", מ"מ, המשכחה בסדר השתלשלות היא באופן של ג' קוין דוקא.

וזהו גם מ"ש אאמו"ר שהפסוק "ואהבת את ה' אלקיך" הוא החסד הקשור עם תפארת — כי תפארת היא בקו האמצעי, שעולה עד פנימיות הכתר¹⁵, וכיחד עם זה, הוא א' מג' הקוין ומאחד אותם¹⁶; ולאח"ז באה ההמשכה למטה יותר — בחסדי נצח והוד, שהם בב' הקוין דימין ושמאל, שכנגדם הם ב' הפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם".

ב. ובפרטיות יותר:

החילוק בין הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך" להפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם" הוא — שבפסוק "ואהבת את ה' אלקיך" מדובר אודות האהבה דישראל להקב"ה, היינו, אהבה שמלמטה למעלה, ובפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם" מדובר אודות האהבה דהקב"ה לישראל, היינו, אהבה מלמעלה למטה.

(8) יתרו כ, ב.
 (9) ראה לקו"ת פינחס פ, ב. ראה יח, ד.
 זח"ג יא, א. רנו, ב.
 (10) זח"ג קטז, א. וראה שם רפט, א.
 (11) קכו, ב.
 (12) נצו"א שם.
 (13) שבת פח, א.
 (14) ובפי' ר' ניסים גאון (ממדרש תנחומא יתרו יו"ד) מוסיף עוד כו"כ ענינים שהם במספר שלשה דוקא.
 (15) ראה תו"מ סה"מ תשרי ס"ע קכב. וש"נ.
 (16) ויש לומר, שענין זה גופא מרומז בפסוק "ואהבת את הוי' אלקיך" — כי "ואהבת" הוא החסד הקשור עם תפארת שעולה עד פנימיות הכתר, ומשם נמשך ל"הוי' אלקיך" שהם בחי' חו"ב — ע"ד פירוש הכתוב (פ' ראה טז, יו"ד) "ועשית חג שבועות להוי' אלקיך", שחג השבועות הוא בחי' הכתר, ומשם נמשך להוי' אלקיך, בחי' חו"ב (ראה גם ד"ה ועשית חג שבועות במאמרי אדה"ז עה"ת פ' ראה ע' תתה ואילך. ובכ"מ).

שכאשר ההשגה היא באופן של שמיעה, שהיא באופן של ריחוק, אזי בא ענין היראה, כמ"ש "ה' שמעתי שמעך — יראתי", משא"כ כאשר ההשגה היא באופן של ראי', שהיא באופן של קירוב, אזי בא ענין האהבה.

וע"ד מ"ש במסכת סופרים⁶⁷ "פנים של אימה למקרא .. פנים שוחקות לגמרא", כי, לימוד המקרא שיכול להיות גם ללא הבנה והשגה, לא ידע מאי דקאמר, הוא באופן של ריחוק (ע"ד שמיעה), ולכן ה"ז באופן של אימה, משא"כ לימוד הגמרא שהוא בהבנה והשגה וקליטה בפנימיות (ע"ד ראי'), ה"ז באופן של פנים שוחקות (אהבה).

וכיון שאצל רשב"י ה' ענין הראי', וכאמרו (בוזר דפרשתנו⁶⁸) "אנא חמי השתא מה דלא חמא בר נש כו" — לכן מדגיש את ענין האהבה דוקא, "בחיבבותא תליא מילתא".

יד. וההוראה מזה בנוגע לעבודה בפועל:

לאחרי רשב"י הסיר את המחיצה שבין נגלה דתורה לפנימיות התורה (כידוע בענין "מחצתי ואני ארפא"⁶⁹) וגילה פנימיות התורה לכל ישראל, ולאחרי שאמר האריז"ל ש"בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"⁷⁰, ובפרט לאחרי התגלות פנימיות התורה בתורת החסידות ע"י הבעש"ט ובתורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן, ורבותינו נשיאינו במשך כל הדורות עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, באופן של הפצת המעיינות חוצה — אזי מודגש עוד יותר הענין ד"חיבבותא" דוקא.

ובזה נכלל גם הענין דאהבת ישראל — שהוא מהיסודות דתורת החסידות⁷¹ — כפי שמתחייב מצד ג' הפסוקים: הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך" — כידוע⁷² שאהבת ה' קשורה ומביאה לידי אהבת ישראל, להיות אוהב מה שהאוהב אוהב; והפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם", שמזה מסתעף חיוב מיוחד על אהבת ישראל (נוסף על הציווי "ואהבת לרעך כמוך"⁷³) — מצד הציווי "והלכת בדרכיו"⁷⁴, "מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה ה' רחום כו"⁷⁵.

ועי"ז זוכים גם להתגלות האהבה דהקב"ה לישראל, שגם ברגעי

(67) פט"ז, ב (נבאר בארוכה בשיחת יום ב' דחג השבועות תש"מ).
 (68) קלב, ב.
 (69) האוינו לב, לט. וראה קה"ר פ"א, ד.
 (ג.) המשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ה (סה"מ תרל"ח ס"ע קנב).
 (70) תניא אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב).
 (71) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך א) ערך אהבת ישראל ס"ט (ע' תרלב ואילך). וש"נ.
 (72) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' תכה (נעתק ב"היום יום" כח ניסן).
 (73) קדושים יט, יח.
 (74) תבוא כח, ט.
 (75) סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ח. וראה רמב"ם הל' דעות פ"א ה"ו. שו"ע אדה"ז אר"ח סקנ"ו ס"ג.

אתכם", "אהבתי אתכם"], שעי"ז מתעורר באהבה לה', ובמילא נעשים כל עניני העבודה דקיום התומ"צ מתוך אהבה, שזוהי שלימות העבודה⁶¹, כפי שמאריך הרמב"ם בסוף הל' תשובה.

(משיחות ש"פ נשא תשל"ז. תשמ"ב. תשר"מ. תשמ"ה. תשמ"ו. תשמ"ח)

*

יב. ויש להוסיף, שכללות הענין ד"חביבותא" קשור עם החידוש של רשב"י בגילוי פנימיות התורה:

ובהקדים — דלכאורה אינו מובן מאמר רשב"י 'ה' שמעתי שמעך יראתי, התם יאות הוה למהוי דחיל, אנן בחביבותא תליא מילתא": 'ה' שמעתי שמעך יראתי" — אמר חבקוק הנביא, והוי בכלל "נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה"⁶², וכמודגש גם באמירת פסוק זה בהפטרה דיום ב' דחג השבועות ככל שנה ושנה. וא"כ, איך אומר רשב"י "התם יאות הוה למהוי דחיל", ואילו "אנן — בחביבותא תליא מילתא"?

אך הענין הוא — שבודאי אין כוונת רשב"י לשלול את ענין היראה, — שהרי יראה היא שרש כל שס"ה מצוות לא תעשה⁶⁴, והיא ראשית העבודה ועיקרה ושרשה⁶³, ועד ליראה עילאה שלמעלה מאהבה⁶⁴, ובהכרח שתהי' גם העבודה מיראה, כי "בלי יראה כלל לא פרחא לעילא באהבה לבדה, כמו שהעוף אינו יכול לפרוח בכנף אחד, דדחילו ורחימו הן תרין גרפיין"⁶⁵ —

אלא, מאמרו של רשב"י "אנן בחביבותא תליא מילתא" קאי על ה"מילתא" דבי' עסקינן — בהמשך להמסופר בזהר שרשב"י גילה רזין דתורה [ועד ל"רזין דרזיאי כו' דלא אתמסראן אפילו למלאכים עלאיין] לר' אלעזר ור' אבא, ועל זה אמר "אנן בחביבותא תליא מילתא":

"אנן" — כמ"ש אמור"ר ש"האנן קאי על שלשתם, היינו, על ר"ש ור' אלעזר ור' אבא, שאמר על זה מקודם אנן כללא דכולא", "בחביבותא תליא מילתא" — ה"מילתא" דגילוי ולימוד פנימיות התורה, שזהו מצד המעלה דפנימיות התורה ד"לית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו"⁶⁶.

יג. ובפרטיות יותר:

החילוק בין יראה לאהבה הוא כתוצאה מהחילוק באופן ההשגה —

והחילוק ביניהם — כידוע שאתערותא דלתתא (מלמטה למעלה) מגעת למעלה מעלה ביותר, למעלה מסדר השתלשלות¹⁷, משא"כ אתערותא דלעילא מצד עצמה (מלמעלה למטה) אינה אלא מסדר השתלשלות.

וזהו גם כללות החידוש דמתן-תורה — שמצד סדר הבריאה יכולים להגיע רק עד שורש הנבראים, חיצוניות הכתר, וע"י מתן-תורה, שאז התחיל כללות ענין העבודה מלמטה למעלה, יכולים להגיע עד אוא"ס המאציל, בחי' פנימיות הכתר.

ובסגנון אמור"ר — שהפסוק "ואהבת את ה' אלקיך", מלמטה למעלה, הוא החסד הקשור עם תפארת, שתפארת היא בקו האמצעי, שעולה עד פנימיות הכתר (כנ"ל), וב' הפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם", מלמעלה למטה, הם בחסדי נצח והוד, שהם בב' הקוין דסדר השתלשלות.

ג. ועפ"ז יש לבאר גם הקשר והשייכות עם הפירוש השני בדברי אמור"ר — שהפסוק "ואהבת", אמר ר' שמעון לנגדו, והב' פסוקים "מאהבת" ו"אהבתי", הם לנגד ר' אלעזר ור' אבא:

מבואר בכ"מ¹⁸ שר' שמעון הוא בחי' דעת, ר' אלעזר הוא בחי' חכמה, ור' אבא הוא בחי' בינה.

והנה, מ"ש שר' שמעון הוא בחי' הדעת — אין הכוונה לבחי' הדעת כפי שהיא במקומה למטה מחו"ב, שהרי בחינתו של ר' שמעון שהוא רבם של ר' אלעזר ור' אבא [וכמסופר בהתחלת הענין¹¹ שישבו (עם שאר החברייא) לפני ר"ש לשמוע ממנו סודות התורה, ונתנו לו ידיהם כו'] היא בודאי למעלה יותר מבחינתם של ר' אלעזר ור' אבא, ועכצ"ל, שהכוונה היא לבחי' הדעת כפי שנמנה במקום הכתר (כידוע¹⁹ שכאשר הדעת נמנה אין הכתר נמנה), להיותו בקו האמצעי שעולה עד פנימיות הכתר.

ונמצא, שתוכן ב' הפירושים אחד הוא — שהפסוק "ואהבת" הוא בבחי' הכתר שלמעלה מהשתלשלות, וב' הפסוקים "מאהבת" ו"אהבתי" הם בב' הקוין ימין ושמאל שבסדר השתלשלות. אלא, שבפירוש הראשון, קו האמצעי שעולה עד הכתר הוא תפארת, וב' הקוין דסדר השתלשלות הם נצח והוד, ובפירוש השני, קו האמצעי שעולה עד הכתר הוא דעת, וב' הקוין דסדר השתלשלות הם חכמה ובינה.

(17) כמבואר בפירוש הכתוב (הושע יד, ב) "שובה ישראל עד הוי' אלקיך", שעבודת התשובה, שהיא מלמטה למעלה, מגעת "עד הוי' אלקיך", למעלה מסדר השתלשלות (ראה לקו"ת דרושי ש"ש בסופן (סח, רע"א). וראה גם "רשימות" חוברת לז' בסופה).

(18) ראה לקו"ת לוי"צ הערות לזח"ב ס"ע קי. (19) ראה ע"ח שכ"ג פ"ח. מ"ח מס' בריאת א"ק פ"א מ"ד. תו"א מג"א צא, ג. לקו"ת שלח מט, ג. ובכ"מ.

(61) נוסף על התועלת שבזה בנוגע לביטול כל הענינים המבלבלים לעבודת ה' — כיון שאין שום דבר תופס מקום לגבי אהבת הקב"ה אליו, ואהבתו להקב"ה. (62) מגילה יד, א.

(63) תניא רפ"א.

(64) ראה תניא פמ"ג.

(65) תניא פמ"א (נז, רע"ב).

(66) זח"ג קכד, ב (ברע"מ).

ד. ויש להוסיף בזה:

אע"פ שר"ש אומר "אנן בחביבותא תליא מילתא", "אנן" דייקא, ובפרט לפירושו הב' ש"האנן קאי על שלשתם, היינו, על ר"ש ור' אלעזר ור' אבא שאמר ע"ז מקודם אנן כללא דכולא", מ"מ, ה"ז שייך גם לכאו"א מישראל, שלכן גם הוא אומר מאמר זה ב"תיקון ליל שבועות", היינו, שבכחו וביכלתו של כאו"א מישראל להמשיך מבחי' פנימיות הכתר שלמעלה מהשתלשלות, בב' הקוין דסדר השתלשלות.

וזהו כללות החידוש דמתן-תורה — כמבואר²⁰ בפירושו הכתוב²¹ "ועשית חג שבועות להוי' אלקיך", שההמשכה הנעלית דחג השבועות שמבחי' הכתר, היא ע"י ענין העשי' דוקא, והרי ענין העשי' שייך לכאו"א מישראל, והוא אצל כל ישראל בשוה.

(משיחות ש"פ נשא תשל"א. תשל"ב)

*

ה. ויש להוסיף בביאור השייכות דכללות המאמר "אנן בחביבותא תליא מילתא דכתיב ואהבת וכו'" — ל"זמן מתן תורתנו":

מבואר בדרושי חסידות²² בפירוש "כפה עליהם הר כגיגית"¹³, שזהו"ע "גילוי בחינת אהבה עליונה שנק' הר", "התגלות אור האהבה מלמעלה, בחינת אהבתי אתכם, (ש)על ידי זה מתעורר גם כן האהבה מלמטה למעלה כו".

והענין בזה — שבמתן תורה נתגלה הקשר והשייכות דהקב"ה ובנ"י באופן של אהבה, הן אהבת הקב"ה לבנ"י שמתבטאת בהענין ד"אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו כו"²³, והן אהבת בנ"י להקב"ה שמתבטאת בקיום המצוות, כידוע²⁴ שאהבה היא שרש כל רמ"ח מ"ע, כולל גם מצות היראה שהיא שורש כל שס"ה מל"ת.

ונמצא, שבזמן מתן תורה מודגשים ב' האופנים ד"חביבותא" שבג' הפסוקים הנ"ל: הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך" — אהבת בנ"י להקב"ה, מלמטה למעלה; והפסוקים "מאהבת ה' אתכם", "אהבתי אתכם" — אהבת הקב"ה לבנ"י, מלמעלה למטה.

ו. וענין זה קשור גם עם כללות החידוש דמתן תורה:

איתא במדרש²⁵ שבמתן תורה "בטל (הקב"ה) גזירה ראשונה ואמר

קודמת תיבת "אתכם" לתיבת "ה'" ("אהבתי אתכם אמר ה'"), כיון שכל ענין המצוות שייך רק לאחרי שישנה מציאותם של ישראל — "אתכם" — שהם המקיימים ציווי ה'.

יא. וע"פ האמור שכל ג' הפסוקים (גם הפסוקים דאהבת הקב"ה לישראל) קשורים עם עבודתם של ישראל — נמצא, שסדר הפסוקים ("ואהבת את ה' אלקיך" "מאהבת ה' אתכם" "אהבתי אתכם") הוא בהתאם לסדר העבודה בכל יום:

לכל לראש — עבודת התפלה, שזהו"ע "ואהבת את ה' אלקיך", ואח"כ — "מבית הכנסת לבית המדרש"⁵², לימוד התורה, שכנגדו הוא הפסוק "מאהבת ה' אתכם", ואח"כ — "הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁵³, העבודה בעניני העולם ע"י קיום המצוות, שכנגדה הוא הפסוק "אהבתי אתכם".

ועז"נ "אנן בחביבותא תליא מילתא" — שהעבודה בכל ג' הקוין שכנגדם הם ג' הפסוקים דאהבה, צריכה להיות מתוך אהבה דוקא:

עבודת התפלה — "ואהבת את ה' אלקיך" — "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא",

לימוד התורה ("מאהבת ה' אתכם") — שצריך להיות מתוך שמחה דוקא, וכפי שמצינו ברבה שקודם הלימוד "אמר מילתא דבדיחותא"⁵⁴ כדי שיהי' הלימוד בשמחה,

וקיום המצוות ("אהבתי אתכם") — לא מבעי מצוות עשה שהם בקו הימין, "ימין מקרבת"⁵⁵, אלא אפילו מצוות לא תעשה שהם בקו השמאל, "שמאל דוחה"⁵⁵, הרי [נוסף לכך שהדחי' אינה אלא ביד שמאל, יד כהה⁵⁶, כיון שהעיקר הוא "ימין מקרבת"⁵⁷, ולכן, גם מצוות לא תעשה נקראים בשם מצוה, מלשון צוותא וחיבור⁵⁸] יש מל"ת כמו חלב ודם שהדחי' שבהם אינה אלא ביחס לשימוש האדם, אבל מצד עצמם יש בהם ענין נעלה ביותר עד שמקריבים אותם ע"ג המזבח, וגם שאר מל"ת שאין בהם אלא דחי' בלבד, הרי תכליתן היא (לא הדחי' כשלעצמה, אלא) להפכא חשוכא לנהורא⁵⁹, "זדונות נעשו לו כזכיות"⁶⁰.

וכן בנוגע לכללות העבודה — שבאה לאחרי הקדמת ההתבוננות בגודל אהבת הקב"ה לישראל [כמודגש גם בכפל הפסוקים: "מאהבת ה'

(52) ברכות בסופה.

(53) שם לה, ב.

(54) שבת ל, ב. וש"נ.

(55) סוטה מז, א. וש"נ.

(56) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח רסכ"ז. וש"נ.

(57) ראה עיון יעקב לע"י סוטה שם.

(58) ראה לקו"ת בחוקותי מה, ג. מז, ב.

ובכ"מ.

(59) זח"א ד, א.

(60) יומא פו, ב.

(22) תו"א מג"א צח, ד.

(23) נוסח התפלה דיו"ט.

(24) ראה תניא פ"ד.

(20) ראה ד"ה ועשית חג שבועות לאדה"ז

הנ"ל. ובכ"מ.

(21) פ' ראה טז, יו"ד.

ההמשכה למטה יותר מאשר בתורה, כיון שהעסק בגמ"ח (מצוות) הוא בדברים גשמיים ממש.

ומזה מובן שהפסוק "מאהבת ה' אתכם" הוא לנגד תורה, והפסוק "אהבתי אתכם" הוא לנגד גמ"ח, שבהם מודגשת יותר ההמשכה למטה. ועוד ענין בהחילוק שבין ב' הפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם" בשייכות לתורה ומצוות — בהמשך הפסוקים:

המשך הפסוק "מאהבת ה' אתכם" הוא בענין יציאת מצרים (כנ"ל), והרי התכלית דיצי"מ היא מתן תורה, כמ"ש⁴⁵ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", ולכן שייך פסוק זה ללימוד התורה;

והמשך הפסוק "אהבתי אתכם" הוא בענין עשו ויעקב (כנ"ל), ששייך להזמן שלפני מתן תורה, שבו מודגש יותר הענין דקיום המצוות והפכם, שאצל יעקב הי' הענין דקיום המצוות, כדאיתא בזהר⁴⁶ שע"י המקלות פעל את הענינים דמצות תפילין, והפכו בעשו, ש"חמש עבירות עבר אותו רשע באותו היום"⁴⁷, ולכן שייך פסוק זה למצוות.

י. ועפ"ז יומתק החילוק שבין ב' הפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם אמר ה'" — שבפסוק "מאהבת" (שכנגד תורה) קודמת תיבת "ה'" לתיבת "אתכם", ובפסוק "אהבתי" (שכנגד גמ"ח, מצוות) קודמת תיבת "אתכם" לתיבת "ה'":

החילוק שבין תורה למצוות הוא⁴⁸ — שתורה עיקרה למעלה, וגם לאחרי ש"נסעה וירדה כו"⁴⁹, נאמר עלי⁴⁹ "הלא כה דברי כאש", "מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה"⁵⁰. משא"כ מצוות — אף שענינם המשכה מלמעלה למטה, מ"מ, כל ענין המצוה הוא ציווי לאדם, ובמילא, צריכה להיות תחילה מציאות האדם⁵¹, ואז שייך לצוותו על קיום המצוות.

ולכן: בפסוק "מאהבת" שקאי על תורה — קודמת תיבת "ה'" לתיבת "אתכם" ("מאהבת ה' אתכם"), כיון שבתורה העיקר הוא דיבורו של הקב"ה, "דברי כאש"; משא"כ בפסוק "אהבתי" שקאי על מצוות —

התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים", היינו, שנעשה החיבור דעליונים ותחתונים הן ע"י ההעלאה מלמטה למעלה והן ע"י ההמשכה מלמעלה למטה.

וזהו גם תוכן מאמר הזהר אודות ב' האופנים ד"חביבותא" שבג' הפסוקים הנ"ל: הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך" — החיבור ע"י האהבה מלמטה למעלה, תחתונים יעלו לעליונים; והפסוקים "מאהבת ה' אתכם", "אהבתי אתכם" — החיבור ע"י האהבה מלמעלה למטה, עליונים ירדו לתחתונים.

ולהעיר, שבענין ד"חביבותא" (אהבת בני" להקב"ה ואהבת הקב"ה לבנ"י) גופא יש חילוק בין קודם מ"ת ולאחר מ"ת:

גם קודם מ"ת היתה האהבה דישראל להקב"ה — שזהו ענינו של אברהם אבינו שנקרא "אברהם אוהבי"²⁶ [וזהו"ע האהבה המסותרת שבכאו"א מישראל שהיא ירושה לנו מאבותינו²⁷], וכן אהבת הקב"ה לישראל — כמ"ש²⁸ "כי ידעתיו גו'", "לשון חיבה"²⁹.

אבל אעפ"כ, קודם מ"ת הי' כל זה במדידה והגבלה, כמבואר בכ"מ³⁰ שעבודת האבות (קודם מ"ת) הגיעה רק עד שרש הנבראים, וכידוע הראי' ממעין עין עיטם³¹ שאינו יכול לעלות יותר משרשו ומקורו כו', ומזה מובן שקודם מ"ת היתה האהבה דישראל להקב"ה במדידה והגבלה, ובמילא, היתה גם האהבה דהקב"ה לישראל באופן של "מדה כנגד מדה", במדידה והגבלה.

וזהו החידוש שע"י ביטול הגזירה במ"ת — שאז נעשים כל הענינים באופן שלמעלה ממדידה והגבלה³², כך, שגם האהבה דישראל להקב"ה ובמילא גם האהבה דהקב"ה לישראל היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

וענין זה מרומז גם בהשייכות דמאמר הזהר זה לפרשת נשא, שברוב השנים קורין אותה בשבת שלאחרי חג השבועות, ולפעמים קורין אותה בשבת שלפני חג השבועות — ללמדך שישנו הענין ד"חביבותא"

(25) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו. (31) יומא לא, א.

ועוד. (32) כלומר: לאחרי מ"ת — גם פעולה

קטנה, לכאורה, היא למעלה ממדידה והגבלה

(26) ישע"י מא, ח.

[וע"ד מ"ש הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד)

(27) תניא רפי"ח.

שע"י "מצוה אחת", "הכריע את עצמו ואת כל

(28) וירא יח, יט.

העולם כולו לכף זכות וכו'"], בניגוד למעמד

(29) פרש"י עה"פ.

ומצב שקודם מ"ת, שגם עבודה גדולה ונעלית

(30) ראה סה"מ תרנ"ד ע' ר. תרע"ח ע'

(כעבודת האבות) היתה במדידה והגבלה.

קסה. תרפ"ט ע' 269. תשי"ג ע' 23. ועוד.

(45) שמות ג, יב ובפרש"י. וראה שמו"ר

פ"ג, ד. (49) ירמי' כט, כג.

(50) ברכות כב, א.

(46) ראה זח"א קסא, ב. אוה"ת ויצא רגל,

ב. (51) כולל גם המציאות דעוה"ז הגשמי,

שבו דוקא שייך קיום המצוות (ולא בג"ע,

ששם לא שייך קיום המצוות, כי אם לימוד

התורה בלבד (תניא פמ"א (נח, סע"א)).

(47) ב"ב טז, ב.

(48) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 65.

כפי שהוא קודם מ"ת, בתור הכנה למ"ת, אבל אין זה מגיע למעלת הענין ד"חביבותא" כפי שהוא לאחר מ"ת, באופן ד"נשא את ראש"³³.

ז. ועוד ענין בהשייכות דג' הפסוקים הנ"ל למתן תורה:

ג' הפסוקים שמדברים אודות ב' אופני האהבה, פסוק א' אודות האהבה דישראל להקב"ה, וב' פסוקים אודות האהבה דהקב"ה לישראל — הם כנגד ג' העטרות שעשו בני המדינה למלך³⁴, שנחלקים לב' סוגים: העטרה שנתן המלך בראשו — כנגד הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך"³⁵ (אהבת ישראל להקב"ה), וב' העטרות שנתן המלך בראש בניו — כנגד ב' הפסוקים "מאהבת ה' אתכם" "אהבתי אתכם" (אהבת הקב"ה לישראל).

וענין זה שייך לחג השבועות — כמבואר בדרושי חסידות³⁶ בענין מארז"ל³⁷ "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע", שענין זה קשור עם ג' העטרות הנ"ל.

וכיון שג' הפסוקים הם כנגד ג' העטרות, הרי, כשם שכל ג' העטרות נעשים כולם ע"י בני המדינה, כך גם כל ג' הפסוקים קשורים עם עבודתם של ישראל, והיינו, שגם ב' הפסוקים "מאהבת ה' אתכם" "אהבתי אתכם" בנוגע לאהבה דהקב"ה לישראל צריכים להיות קשורים עם עבודתם של ישראל, כדלקמן.

ח. וביאור תוכנם של ג' הפסוקים ("ואהבת את ה' אלקיך" "מאהבת ה' אתכם" "אהבתי אתכם") בנוגע לעבודתם של ישראל:

ידוע שכללות עבודתם של בני נחלקת לג' קוין, שהם ג' העמודים שעליהם העולם עומד: תורה עבודה (תפלה) וגמילות חסדים³⁷. וגם ג' העטרות שעשו בני המדינה למלך הם כנגד ג' הקוין דתורה עבודה וגמילות חסדים³⁸.

כמבואר במפרשי המשנה (מדרש שמואל) שהם קשורים עם ג' הדברים שבהתחלת הפרק.

ולהעיר, שע"פ המנהג ללמוד פרקי אבות "כל שבתות הקיין", לומדים פרק זה בשבת שלאחרי מתן תורה, שבו נפעל קיום ועמידת העולם, כדרשת חז"ל (שבת פח, א) עה"פ (תהלים עו, ט) "ארץ יראה ושקטה", "בתחלה יראה ולבסוף שקטה וכו'".

(38) ראה סד"ה צאינה וראינה עזר"ת הנ"ל (סה"מ שם ע' רכו). ועוד.

(33) פרשתנו ד, כב.

(34) ויק"ר פכ"ד, ח.

(35) ויומתק יותר — שעיקר האהבה היא באופן ד"בכל מאדך", למעלה ממדינה והגבלה, שזהו בחי' הכתר (עטרה) שלמעלה מההגבלה דכחות פנימיים.

(36) ראה רד"ה צאינה וראינה תר"ס; עזר"ת; תש"ח (סה"מ תר"ס ע' קו; עזר"ת ע' קצג; תש"ח ע' 201). ועוד.

(37) אבות פ"א מ"ב. — ועד"ז בסיום הפרק: "על שלשה דברים העולם קיים וכו'".

וכנגדם הם ג' הפסוקים "ואהבת את ה' אלקיך" "מאהבת ה' אתכם" "אהבתי אתכם":

"ואהבת את ה' אלקיך" — מלמטה למעלה — קאי על קו העבודה, תפלה, כמ"ש³⁹ "ולעבדו בכל לבבכם", "איזו היא עבודה שבלב .. זו תפלה"⁴⁰, שעיקרה הו"ע האהבה, ד"לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"⁴¹, והוא כנגד הכתר שנתן בראשו⁴²;

ו"מאהבת ה' אתכם" "אהבתי אתכם" — מלמעלה למטה — קאי על ב' אופני העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות (גמ"ח, כללות כל המצוות⁴³) שעל ידם נעשית המשכת אלקות מלמעלה למטה, והם כנגד ב' הכתרים שנתן בראש בניו.

ט. ובפרטיות יותר — "מאהבת ה' אתכם" הוא כנגד תורה, ו"אהבתי אתכם" הוא כנגד גמ"ח (מצוות):

החילוק שבין הפסוקים "מאהבת ה' אתכם" ו"אהבתי אתכם", הוא, שהפסוק "מאהבת ה' אתכם" נאמר ב"משנה תורה" בקשר להכניסה לארץ — "כי יביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה וגו'"⁴⁴, ובהמשך לזה נאמר "כי מאהבת ה' אתכם הוציא ה' אתכם גו' מיד פרעה מלך מצרים", היינו, שבפסוק זה מדובר אודות אהבת הקב"ה לישראל כפי שהיא בגילוי לעין כל, ובאה בפועל ביציאה ממצרים והכניסה לארץ טובה ורחבה; ואילו הפסוק "אהבתי אתכם" נאמר במלאכי — לאחר חורבן בית ראשון, שאז האהבה דהקב"ה לישראל היא בהעלם, שלכן ממשיך בכתוב "ואמרתם במה אהבתנו (שבנ"י טוענים שאינם רואים האהבה בגלוי) הלא אח עשו ליעקב", וצריך להדגיש שאעפ"כ "ואוהב את יעקב" דוקא.

ונמצא, שאף שתוכן ב' הפסוקים הוא אהבת הקב"ה לישראל (מלמעלה למטה), מ"מ, בפסוק "אהבתי אתכם" נמשכת ובאה אהבת הקב"ה לישראל למטה יותר — במצב של העלם כו'.

וזהו גם החילוק בין תורה וגמ"ח (מצוות) — דאף שע"י שניהם נעשית המשכת אלקות מלמעלה למטה, מ"מ, ע"י גמ"ח (מצוות) נעשית

(39) עקב יא, יג.

(40) תענית ב, סע"א.

(41) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א.

(42) ויש לומר גם באופן אחר: הכתר

שנתן בראשו הו"ע התורה — ד"אורייתא

וקוב"ה כולא חד" (ראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס,

א), והקב"ה הכניס את עצמותו בתורה,

כמרומו בתיבת "אנכי", ר"ת "אנא נפשי כתבית

יהבית" (שבת קה, א (לגירסת הע"י)) — קו

האמצעי; וב' הכתרים שנתן בראש בניו הם

ב' הקוין ימין — גמ"ח, ושמאל — עבודה.

(43) ראה תניא פל"ז.

(44) ואתחנן ז, א.